

Η ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΔΡΑΣ ΘΑ ΦΕΡΕΙ ΤΟΝ ΕΚΔΗΜΟΚΡΑΤΙΣΜΟ ΣΤΑ ΑΕΙ

Ποια είναι κατά τη γνώμη σας, τα κυριότερα θετικά σημεία του σχεδίου Νόμου-Πλαισίου της Ομάδας Εργασίας; Και ποιες οι σοβαρότερες αλλοιώσεις που έκανε η Επιτροπή Πρυτάνεων στο αρχικό κείμενο; Πιστεύετε ότι υπονομεύουν στο σύνολό του το πνεύμα του σχεδίου της Ομάδας Εργασίας;

Στην πανεπιστημιακή ιστορία του τόπου, πρώτη φορά κάθισαν σ' ένα τραπέζι οι τρεις φορείς, καθηγητές, ΕΔΠ, φοιτητές, να συζητήσουν το πρόβλημα των θεσμικών αλλαγών. Το τελικό κείμενο περιέχει επαναστατικές διατάξεις και αλλαγές.

Η βασικότερη θεσμική αλλαγή είναι η ουσιαστική πια κατάργηση της έδρας, που την αντικαθιστά ένα συλλογικό όργανο λήψης αποφάσεων πάνω σε όλα τα θέματα διδασκαλίας και έρευνας.

Τα άλλα θετικά σημεία του Νόμου-Πλαισίου της Ομάδας Εργασίας είναι τα εξής:

Κατοχυρώνει την αυτονομία στη διδασκαλία και την έρευνα κάθε πανεπιστημιακού δασκάλου όλων ανεξαρτήτως των βαθμίδων.

Δημιουργεί ενιαίο φορέα διδασκόντων.

Εισάγει για πρώτη φορά τη συμμετοχή των φοιτητών και άλλων παραγόντων του πανεπιστημίου (διοικητικοί, παρασκευαστές κ.λπ.).

Θέτει σωστότερα κίνητρα επιλογής διδακτικού προσωπικού και έντα-

ξης του ήδη υπηρετούντος – αν και σ' αυτό το σημείο διατηρώ ορισμένες επιφυλάξεις.

Δυστυχώς, η Ομάδα Εργασίας δεν μπόρεσε να κάνει περισσότερα στο ζήτημα του εξεταστικού, ένα θέμα που καίει τους φοιτητές.

Οι απόψεις που διατυπώθηκαν από μένα και άλλους ήταν: Κατάργηση των εξετάσεων και αξιολόγηση της επίδοσης του φοιτητή με συνεχή παρακολούθηση και τη συμμετοχή του στην όλη δουλειά του πανεπιστημίου.

Το σημείο αυτό δεν το θεσμοθέτησε όμως η Ομάδα Εργασίας, γιατί δεν το επιτρέπει η σημερινή αναλογία καθηγητών - φοιτητών που φτάνει σε ορισμένες σχολές το 1:1.000 ή 1:2.000 ανά ώρα διδασκαλίας. Οι φοιτητές είναι κουτιά, στο οποία χώνουμε γνώσεις. Και ο δάσκαλος δεν έχει τη δυνατότητα να γνωρίζει και να αξιολογεί τον κάθε φοιτητή σ' όλη τη διαδικασία διδασκαλίας κατά τη διάρκεια του έτους.

Εμείς στο σχέδιο εκφράσαμε μόνο την ευχή η επίδοση του φοιτητή να αξιολογείται με συνεχή παρακολούθηση.

Η Επιτροπή Πρυτάνεων διατηρεί τα προνόμια των καθηγητών

Στην Επιτροπή Πρυτάνεων έγινε προσπάθεια να διατηρηθούν ορισμένα προνόμια και εξουσίες των τακτικών καθηγητών.

Αύξησαν δηλαδή το ποσοστό συμμετοχής των καθηγητών από 60% σε 66-67%.

Επίσης πέτυχαν τη διατήρηση του θεσμού του βοηθού σε αντίθεση με την Ομάδα Εργασίας που πρότεινε το θεσμό του υποτρόφου, ο οποίος θα παίρνει υποτροφία για να κάνει έρευνα στο πανεπιστήμιο.

Την πρότασή μας αυτή απέρριψε η Επιτροπή Πρυτάνεων, επαναφέροντας το θεσμό του βοηθού, που για μένα είναι απαράδεκτος. Είναι σίγουρο ότι μετά 10-15 χρόνια θα δημιουργηθεί πάλι ακριβώς το ίδιο πρόβλημα που έχουμε τώρα με το ΕΔΠ. Κι όλα αυτά, γιατί οι κ.κ. καθηγητές θέλουν υποτακτικούς.

Το εξεταστικό η Επιτροπή Πρυτάνεων δεν το αντιμετώπισε με το πνεύμα της Ομάδας Εργασίας, αλλά επέμενε στις δύο περιόδους.

Η Ομάδα Εργασίας μπορεί να μην είχε ρυθμίσει διεξοδικά το θέμα, αλλά έθετε δυο γενικές αρχές: ότι η διαπίστωση της επίδοσης των φοιτητών γίνεται με συνεχή παρακολούθηση και γραπτές εξετάσεις.

Μετά από διεξοδικές συζητήσεις η Ομάδα Εργασίας είχε προτείνει η

ένταξη του ήδη υπηρετούντος προσωπικού να γίνει με απλή κρίση.

Η Επιτροπή Πρυτάνεων προτείνει, ιδίως για μερικές κατηγορίες όπως βοηθούς, επιμελητές, η ένταξη να γίνει με δημόσια προκήρυξη, πρόταση που διαφέρει ριζικά.

Εγώ προσωπικά δεν διαφωνώ. Για να μη δημιουργηθεί όμως σοβαρό πρόβλημα στην Ομάδα Εργασίας – εξαιτίας της διαφωνίας καθηγητών-ΕΔΠ – βρήκαμε μια ενδιαμέση λύση, που όμως δεν είναι συμβιβασμός αλλά προσέγγιση απόψεων. Ούτε αυτοδίκαιη ένταξη, όπως πρότεινε το ΕΔΠ, ούτε δημόσια κρίση όπως ήθελαν οι καθηγητές, αλλά απλή κρίση.

Αυτές πιστεύω πως είναι οι σοβαρότερες αλλοιώσεις που έκανε η Επιτροπή Πρυτάνεων και που σε ορισμένα σημεία υπονομεύουν το κείμενο της Ομάδας Εργασίας.

Εποικοδομητική η συνεργασία των τριών φορέων

Η Ομάδα Εργασίας δεν πήρε θέση στο ποια θα είναι η συμμετοχή των τακτικών καθηγητών σε σχέση με τους δασκάλους των άλλων βαθμίδων στα θέματα ειδικών συνθέσεων, τα οποία είναι: Η κατανομή του διδακτικού έργου, η εκλογή πανεπιστημιακών δασκάλων, η απονομή διδακτορικών, υφηγεσιών κ.λπ.

Η Ομάδα Εργασίας είχε δεχτεί, παρά τη δική μου διαφορετική άποψη και των βοηθών και των φοιτητών, ότι θα πρέπει οι τακτικοί καθηγητές να έχουν αυξημένη πλειοψηφία σε σχέση με τους επίκουρους και τους λέκτορες, αφήνοντας κενό το ποσοστό. Η Επιτροπή Πρυτάνεων όμως δεν όρισε, όπως θα περίμενε κανείς, το ποσοστό.

Υποψιάζομαι ότι εκεί είναι το κουμπί. Πιστεύω ότι μέσα από τη διάταξη αυτή θα επιχειρηθεί στο μέλλον να θεσμοθετηθεί η αυξημένη συμμετοχή των τακτικών καθηγητών.

Εγώ πιστεύω ότι και σ' αυτές τις ειδικές συνθέσεις για τα δυο κύρια ειδικά αυτά θέματα θα πρέπει η συμμετοχή όλων να είναι ισότιμη. Εξαίρεση μπορεί να γίνει στην εκλογή διδασκόντων, όπου θα πρέπει να συμμετέχουν ομοιόβαθμοι και άνω. Σχετική πρόβλεψη του κειμένου της Ομάδας Εργασίας καταργήθηκε από την Επιτροπή Πρυτάνεων. Όλοι, πάντως, πρέπει να έχουν το δικαίωμα να εκφέρουν γνώμη.

Πιστεύω ότι οι φοιτητές πρέπει να έχουν και δικαίωμα ψήφου σε ό,τι

αφορά το διδακτικό έργο. Πράγμα που δε ρύθμισε ούτε η Ομάδα Εργασίας ούτε η Επιτροπή Πρυτάνεων.

Θα ήθελα επίσης να σημειώσω, ότι πρότεινα 30% συμμετοχή για τους φοιτητές, η Ομάδα Εργασίας αποφάσισε 25% και η Επιτροπή Πρυτάνεων το μείωσε στο 20%.

Συνοψίζοντας θα ήθελα να τονίσω ότι η Επιτροπή Πρυτάνεων προσπάθησε να ενισχύσει τη θέση των τακτικών καθηγητών αυξάνοντας το ποσοστό συμμετοχής τους, διατηρώντας το θεσμό των βοηθών και αφήνοντας κενό το ποσοστό συμμετοχής των τακτικών στις ειδικές συνθέσεις.

Η προσπάθειά της αυτή αλλοίωσε μέχρι ένα βαθμό το κείμενο της Ομάδας Εργασίας. Δεν μπόρεσε όμως να βάλει χέρι στην κατάργηση της έδρας, που είναι πια γεγονός. Αποδεσμεύεται το πρόσωπο από το γνωστικό αντικείμενο και δεν το μονοπωλεί. Αυτό σημαίνει κατάργηση της έδρας και αυτή είναι η θετική σημασία του Νόμου-Πλαισίου στην τελική του μορφή.

Ποιες είναι οι εντυπώσεις σας από τη συνεργασία των τριών φορέων στην Ομάδα Εργασίας;

Η συνεργασία των τριών φορέων ήταν απόλυτα αρμονική και εποικοδομητική σ' όλη τη διάρκεια των εργασιών. Και οι φοιτητές και το ΕΔΠ έκαναν εποικοδομητικές προτάσεις. Διαφορές απόψεων βέβαια υπήρχαν και ανάμεσα στους καθηγητές αλλά και ανάμεσα στους τρεις φορείς. Διαφορές που ξεπερνιόντουσαν με διεξοδική συζήτηση και προβολή επιχειρηματολογίας.

Ένα παράπονο θέλω να διατυπώσω. Αφορά το γεγονός ότι κυρίως το ΕΔΠ, όταν διαφωνούσε, δεν έκφραζε έντονα τη διαφωνία του ώστε να γράφεται στο κείμενο, όπως το έκανα εγώ ή όπως το έκαναν οι φοιτητές και όλοι οι άλλοι. Στο κείμενο της Ομάδας Εργασίας δε διατυπώνονται οι διαφωνίες που βγήκαν στις εφημερίδες από το ΕΔΠ. Ενώ, λοιπόν, φαινόταν ότι συμφωνούμε σε βασικές αρχές του Νόμου-Πλαισίου, όπως π.χ. στο διδακτορικό ή την κρίση ή εκλογή, για την ένταξη των ήδη υπηρετούντων καθηγητών όλων των κατηγοριών, και όχι μόνο του ΕΔΠ, στον Ενιαίο Φορέα, στο τέλος μας ανακοίνωσαν ότι διαφωνούσαν προς την πρόταση.

Αυτό το «παράπονο» από την όλη διαδικασία θέλω να το εκφράσω.

Πανεπιστήμιο με κριτική έρευνα και ανάλυση

Τι προβλέπει το σχέδιο Νόμου-Πλαισίου για την οργάνωση της έρευνας στα πανεπιστήμια;

Το κράτος έχει σκοπό να εκσυγχρονίσει το πανεπιστήμιο ώστε να βάζει στελέχη που θα αναδιοργανώσουν τη διαδικασία της εργασίας στην παραγωγή με τέτοιο τρόπο ώστε να βγάλουν από τη στασιμότητα την οικονομία.

Οι προοδευτικές δυνάμεις του πανεπιστημίου πρέπει να εκμεταλλευθούν αυτή την ανάγκη του κράτους για εκσυγχρονισμό, για να πετύχουν το μεγαλύτερο δυνατό εκδημοκρατισμό στα πανεπιστήμια, με τρόπο ώστε να δημιουργήσουν πυρήνες ανταγωνιστικής ιδεολογίας και κυρίως να αναπτύξουν κριτική έρευνα στα ΑΕΙ. Κριτική έρευνα που τα αποτελέσματά της θα τροφοδοτούν τα κοινωνικά κινήματα στους αγώνες τους. Αυτός είναι και ο ρόλος που πρέπει να παίζει ένα δημοκρατικό πανεπιστήμιο.

Γι' αυτό πρέπει να αγωνιστούμε για:

Οργάνωση έρευνας στα ΑΕΙ. Αυτό δε ρυθμίστηκε ούτε στο Νόμο-Πλαίσιο. Η Ομάδα Εργασίας δεν είχε χρόνο – λέει. Μόνον όμως αν αναπτυχθεί έρευνα στα πανεπιστήμια, θα μπορέσουν οι προοδευτικοί καθηγητές να οργανώσουν κριτική ανάλυση της παραγωγής.

Να μπου στα ΑΕΙ άνθρωποι εξοικειωμένοι με την έρευνα, που θα μπορούν να δημιουργούν γνώση, να είναι δημιουργοί γνώσης και όχι μεταπράτες γνώσης. Τι να την κάνουν οι φοιτητές την έτοιμη γνώση; Για να το πετύχουμε αυτό πρέπει να αγωνιστούμε να μπου αυστηρότατα κριτήρια ένταξης των ήδη υπαρχόντων τακτικών καθηγητών, έκτακτων καθηγητών, υφηγητών, επιμελητών, βοηθών στον Ενιαίο Φορέα. Βασικό κριτήριο θα είναι η ικανότητα στην έρευνα και η δυνατότητα διδασκαλίας της μεθοδολογίας της έρευνας και των πορισμάτων. Μόνο έτσι θα μπορέσουμε να φτιάξουμε πανεπιστήμιο όπου θα γίνεται κριτική έρευνα και ανάλυση της παραγωγής.

Ισότιμη συμμετοχή όλων των πανεπιστημιακών δασκάλων, σε όλα τα θέματα, στη λήψη αποφάσεων σε όλα τα συλλογικά όργανα.

Να θεσμοθετηθεί ότι η σχέση φοιτητών-διδασκικού προσωπικού θα πρέπει να είναι 30 φοιτητές το πολύ ανά δάσκαλο. Θα λυθεί έτσι και το πρόβλημα του εξεταστικού. Θα είναι δυνατό ο δάσκαλος να αποφασίζει μαζί με το φοιτητή τι βαθμό θα πάρει.

Να γίνει σύνθημα και στόχος αγώνα «ένας δάσκαλος σε 30 φοιτητές».

Να καταργηθεί ο θεσμός των βοηθών. Να είναι μεταπτυχιακοί σπουδαστές ή να ανήκουν στον Ενιαίο Φορέα διδασκόντων.

Πολλά από αυτά τα σημεία μπορούν να περάσουν πριν πάει ο νόμος στη Βουλή.

Χωρίς έρευνα, τα πανεπιστήμια θα καταντήσουν να γίνουν, όπως λέει και η Μαρία Ηλιού, παρθεναγωγεία παλαιού τύπου, που θα μεταδίδουν εγκυκλοπαιδικές γνώσεις, αντί για κέντρα έρευνας.

Αν δεν μπορώ να κάνω έρευνα, δεν έχω θέση στο πανεπιστήμιο, να περάσω από κρίση κι αν δεν μπορώ να κάνω έρευνα να με διώξουν.

Πρόφαση η ιδιαιτερότητα για τη διατήρηση προνομίων

Σ' αυτή την κρίσιμη φάση για την τύχη της ανώτατης εκπαίδευσης δεν μπορούμε να μην επισημάνουμε την αδυναμία των προοδευτικών καθηγητών να δράσουν συλλογικά. Πού νομίζετε ότι οφείλεται αυτό; Πιστεύετε ότι υπάρχει θέμα ειδικών ρυθμίσεων για το Πολυτεχνείο και την Ιατρική;

Μην περιμένεις ποτέ από μια κοινωνική κατηγορία, ανομοιογενή στην ταξική της προέλευση, στην κομματική της τοποθέτηση, στα συμφέροντά τους σαν άτομα και όχι σαν ταξικών φορέων, όπως λέει ο Αλτουσέρ, να είναι κινητήρας αγώνα, όπως λέει ο Λούκατς. Εγώ, σαν μαρξιστής, το αποκλείω. Μόνο φωνές θ' ακουστούν. Τίποτα άλλο. Εκτός και αν τους δένει ένα κορπορατιβίστικο συμφέρον, που όπως συσπειρώνει τους μη προοδευτικούς, μπορεί να συσπειρώσει μαζί τους και προοδευτικούς καθηγητές.

Είναι ταξικοί φορείς, έχουν ταξική συνείδηση, ταξική συνοχή; Τίποτε τέτοιο. Ο καθένας βλέπει τη θέση του μέσα στο πανεπιστήμιο διαφορετικά.

Τα περί ιδιαιτεροτήτων ορισμένων σχολών είναι κατασκευάσματα κύκλων καθηγητών που τα χρησιμοποιούν σαν πρόφαση για να διατηρήσουν πέρα από τα γενικά τους προσόντα της έδρας και τα ιδιαίτερά τους προνόμια.

Σ' όλο τον κόσμο, σε ανατολή, δύση, βορρά και νότο, τα πανεπιστήμια όλων των ειδικοτήτων έχουν την ίδια δομή και λειτουργία. Είναι δυνατόν στην Ελλάδα να έχουν ιδιαιτερότητες;

Οι κινητοποιήσεις του καθηγητικού κατεστημένου αποβλέπουν στη διατήρηση των κεκτημένων προνομίων τους.

Σε άρθρο του στο *Βήμα* ο κ. Ρήγος έχει προεκτείνει την ανάλυσή μου για τον ιδεολογικό ρόλο του καθηγητικού κατεστημένου, μόνο που εγώ δε βλέπω τα πράγματα τόσο απόλυτα.

Λάθος ή πολιτική σκοπιμότητα;

Πώς βλέπετε τη συσπείρωση των δημοκρατικών δυνάμεων της αντιπολίτευσης; Πιστεύετε ότι υπήρξαν ορισμένες αστοχίες εκ μέρους τους;

Το φοιτητικό κίνημα πήρε μέρος με τους εκπροσώπους του σ' όλη τη διαδικασία κατάρτισης του σχεδίου Νόμου-Πλαισίου στην Ομάδα Εργασίας και στην Επιτροπή Πρυτάνεων. Την τελευταία μέρα διαφωνούν και αποχωρούν.

Διαφωνία βέβαια δεν υπάρχει στο καίριο θέμα της πιο σημαντικής θεσμικής επαναστατικής αλλαγής, στην κατάργηση δηλαδή της έδρας. Οι άλλες διαφωνίες δε σημαίνουν ότι πρέπει να σαμποτάρουμε το νόμο, να αποχωρήσουμε, να τον καταγγείλουμε.

Αυτό είναι το λάθος. Και είναι λάθος αν δεν είναι πολιτική σκοπιμότητα. Ή μάλλον κομματική, μια που έρχονται εκλογές και πρέπει να δημιουργηθούν ευνοϊκές εντυπώσεις στους ψηφοφόρους.

Η σκοπιμότητα αυτή προέρχεται κυρίως από την παράταξη του ΠΑΣΟΚ. Γιατί να αφήσουν την κυβέρνηση Ράλλη να κάνει τέτοιες σημαντικές μεταρρυθμίσεις και να μην τις κάνουν αυτοί;

Αν συγκρίνουμε το πρόγραμμα του ΠΑΣΟΚ για την ανώτατη εκπαίδευση με το κείμενο της Ομάδας Εργασίας, θα δούμε ότι σε πολλά σημεία το κείμενο της Ομάδας Εργασίας είναι πιο προοδευτικό. Για παράδειγμα, προβλέπει ένταξη των βοηθών και επιμελητών σ' ενιαίο φορέα, ενώ το ΠΑΣΟΚ διατηρεί το θεσμό. Ενδεχομένως να υπάρχει μια διαφορά στα ποσοστά συμμετοχής. Αυτό όμως θα μπορούσαμε να το παλέψουμε.

Δε σημαίνει ότι επειδή διαφωνούμε σε δευτερεύοντα θέματα θα πρέπει να καταγγείλουμε ένα θεσμικό νόμο που καταργεί φεουδαρχικές δομές που ίσχυαν σ' αυτό τον τόπο εδώ και 150 χρόνια.

Θέλω και πάλι να τονίσω ότι οι θεσμικές αλλαγές που θα έκανε αυτή η κυβέρνηση μπλοκάρονται για να γίνουν από την άλλη κυβέρνηση, αν θα έρθει στην εξουσία. Ο κ. Ταλιαδούρος ήταν σαφής. Δεν προχωρεί στην

ψηφίση του Νόμου-Πλαισίου χωρίς τη συναίνεση του πρώτου κόμματος της αντιπολίτευσης.

Κρίνοντας τη στάση των φορέων που συμμετείχαν στην Ομάδα Εργασίας ή μάλλον των παρατάξεων των φορέων που συμμετείχαν, νομίζω ότι τη σωστότερη στάση την είχε ο Δημοκρατικός Αγώνας. Πιστεύω, κι εγώ επιτραπεί η έκφραση, πως οι άλλες παρατάξεις έχουν «καπελωθεί».

Κι αυτό, γιατί οι εκπρόσωποι του Δημοκρατικού Αγώνα υποστήριξαν ότι πρέπει να παλέψουμε για να προωθηθεί ο νόμος, να αγωνιστούμε για τη διεύρυνση και τη βελτίωσή του, μια που υπάρχουν τα χρονικά περιθώρια μέχρι να συζητηθεί στη Βουλή, γιατί περιέχει άρθρα που θα φέρουν σημαντικές θεσμικές αλλαγές.

Εγώ δεν είμαι βέβαια υπέρ των μεταρρυθμιστικών αυτών προτάσεων, αλλά είναι αναγκαίο να συμφωνήσουμε, γιατί αν ψηφιστεί από τη Βουλή ο Νόμος-Πλαίσιο, η σημερινή δομή θα σπάσει και θα αρχίσει ο εκδημοκρατισμός των Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων.